

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Національна спілка краєзнавців України

*Практична підготовка здобувачів вищої
освіти в умовах воєнного стану*

матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару

Тернопіль, 2022

Редакційна колегія

Андрій Кузишин, декан географічного факультету, доцент, доктор геог. наук (відповідальний редактор)

Іван Каплун, керівник виробничої практики ТНПУ

Ярослав Мариняк, доцент кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук

Петро Ладика, завідувач кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту, доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, майстер спорту України

Ольга Турко, завідувач кафедри філологічних дисциплін початкової та дошкільної освіти, доцент, канд. філол. наук

Галина Генсерук, завідувач кафедра інформатики, доцент, канд. пед. наук

Марія Бойко, директор Центру доуніверситетської підготовки, доцент, канд. пед. наук

Інна Поплавська, в.о. завідувача кафедри географії України і туризму, доцент, канд. геог. наук (відповідальний секретар)

*Друкується за рішенням Науково-методичної комісії географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
протокол № 4 від 21 грудня 2022 р.*

Практична підготовка здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану: Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2022. 50 с.

У збірнику наукових праць включені тексти доповідей викладачів Тернопільського національного педагогічного університету з широкого спектру теоретичних і прикладних питань організації та проведення практик для студентів освітніх програм, підготовка за якими здійснюється в університеті, розкрито зміст та теоретико-методичні підходи до проведення практик.

Для викладачів закладів вищої освіти, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, учителів і всіх зацікавлених.

Тексти представлено у авторській редакції мовою оригіналу. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат і інших відомостей.

Адреса редакційної колегії:

Географічний факультет

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2

м. Тернопіль, 46027

Тел.: +38 035 436154

e-mail: cesk.tnpu@gmail.com

СВІТОГЛЯДНА РОЛЬ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ В ХОДІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Андрій Кузишин,
декан географічного факультету*

Сучасний фахівець в будь-якій галузі та спеціалізаційному напрямку потребує широкого світогляду та практичних *soft-skills*. Ключовими категоріями, що пов'язують більшість освітніх напрямків є простір та час. І саме вони є домінуючими в системі географічних знань, які таким чином проникають в інші прикладні та фундаментальні науки й освітні напрямки.

Однією з компетентностей, яку формує навчальний процес і процес формування практичних навичок є світогляд, як ступінь пізнавальної насиченості, обґрунтованості, продуманості, внутрішній узгодженості.

Світогляд – комплексна форма свідомості, яка охоплює самі різні «пласти» людського досвіду – здатне розсовувати вузькі рамки повсякденності, конкретного місця і часу, співвідносити дану людину з іншими людьми, включаючи і тих, що жили раніше, житимуть в майбутньому. Ці риси можуть бути віхами людської діяльності, властивостями природнього середовища або й одного, і другого [1, с. 18]. Отже, світогляд – це сукупність поглядів, оцінок, принципів, що визначають найзагальніше бачення, розуміння світоустрою. В значній мірі це відповідає області досліджень географії та підкреслює їх значущість та практичне значення для кожного.

Унікальний базовий дослідницький інструментарій географії дозволяє якісно опрацьовувати дані в будь-якій галузі знань та мистецтв, є джерелом інновацій та відкриттів. Однією з ключових категорій тут виступає поняття простору і часу. Вони є типовими для різних напрямків досліджень та дозволяють, використовуючи власні інструменти дослідження, які типові для певного наукового напрямку.

По характеру формування і способу функціонування можна виділити життєво-практичний і теоретичний рівні світоглядної ролі географічних знань. Життєво-практичний рівень світогляду складається стихійно і базується на емпіричному досвіді, здоровому глузді, обширному і багатообразному повсякденному досвіді. Цей рівень світогляду нерідко називають життєвим досвідом.

Це одна з ключових сфера функціонування світогляду. Оскільки саме на цьому рівні він включається в соціальну і індивідуальну взаємодію абсолютної більшості людей. Життєво-практичний світогляд украй неоднорідний, оскільки неоднорідні по характеру утворення і виховання його носії. На формування цього рівня світогляду істотний вплив роблять національні, релігійні традиції,

рівні освіти інтелектуальної і духовної культури, характер професійної діяльності і багато що інше.

Життєво-практичний світогляд, який ґрунтується на просторовому аспекті сприйняття, включає навички, звичаї і традиції, що передаються з покоління в покоління, і пізнаний досвід кожного конкретного індивіда. Він допомагає людині орієнтуватися в складних життєвих обставинах. Умови військової агресії з боку росії в черговий раз підкреслюють значущість таких знань та умінь, які повинні бути на рівні підсвідомому, а не на рівні допомоги за посередництва інтернету та провідних пошукових сайтів (до яких просто немає доступу). Разом з тим, слід зазначити, що цей рівень світогляду не відрізняється глибокою продуманістю, систематичністю, обґрунтованістю.

Ці недоліки долаються на іншому, вищому рівні світогляду, який носить теоретичний характер. Існує велика кількість підходів, наукових напрацювань щодо формування світогляду з такої позиції. Він має більш специфічний характер, який відштовхується від конкретних знань, що формуються виходячи із предметного поля дослідження кожної окремої науки. Ще раз наголосимо на ролі простору і часу в таких дослідженнях, та максимальному їх сприйнятті в умовах формування світогляду на географічному підґрунті. Для наукових знань важливим є розуміння їх законів, що є вищим рівнем усвідомлення наукового закону. Науковий закон (за О. Шаблієм) – це відображення з допомогою понять і категорій суттєвих і необхідних зв'язків, що існують у навколишній дійсності і у мисленні [4, с. 319]. Вони є результатом довготривалого розвитку науки, належать до її змісту і становлять основу її теоретичного багажу. Закони відображають найсуттєвіші зв'язки явищ і процесів, головні особливості розвитку, структури і функціонування тих об'єктів, які досліджує певна наука чи наукова дисципліна. Зміст закону може виражатися вербально (з допомогою розповідних речень) або знаково (за допомогою, наприклад, мови математики, формально). Залежно від широти охоплення реальності теоретичний рівень усвідомлення, який відображається в наукових законах можна поділити на часткові, загальні і всезагальні [4, с. 319]. Часткові закони діють у певній науці чи науковій дисципліні (наприклад, в економічній географії – закон територіального поділу праці). Загальні закони (застосовуються, відкриваються) у декількох науках, що мають спільне походження або спільний загальний об'єкт дослідження. Це найчастіше загальні закони природи (наприклад, закон збереження енергії) чи суспільства. Нарешті, всезагальні закони застосовуються в усіх науках, хоч можуть бути відкриті в одній з них. Наприклад, закони тої ж таки формальної чи діалектичної логіки.

О. Шаблій сформулював класифікації законів і їх є поділ їх на дві групи: часові і просторові. Часові закони відображають суттєвий зв'язок явищ і

процесів, які виділяються одні стосовно інших як причина і наслідок з явно вираженою часовою послідовністю. А просторові закони відображають такі зв'язки, як відношення взаєморозташування, співіснування явищ, предметів і процесів. Часом такі закони ще називають структурними [4, с. 320]. До структурних, зокрема, належать більшість законів і закономірностей всіх наук, які вивчають просторові зміни. Хоч, якщо брати до уваги, що вона досліджує не лише просторові відношення, але й розвиток і функціонування територіальних систем, то було би точнішим називати закони просторово-часовими.

У цих умовах світоглядні конструкції вступали в соціальну і індивідуальну взаємодію у формі образів і символів. У міру розвитку людського суспільства, встановлення людиною певних закономірностей, вдосконалення пізнавального апарату з'явилася можливість нової форми освоєння світоглядних проблем. Ця форма носить не тільки духовно-практичний, але і теоретичний характер.

Висновки. Життєва практика та виклики сьогодення доводять, що сучасне суспільство може бути успішним за умови серозного ставлення до середовища, в якому воно формується, часу, в якому існує та простору, який освоює та трансформує. Ці категорії є ключовими в системі географічних знань, а тому повинні бути основою розвитку та формування сучасної особистості.

Список використаних джерел

1. Блій, Г. де. Географія. Світи, регіони, концепти. Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій ; [пер. з англ.: Д. Олесневич та ін.]. Київ: Либідь, 2004. 738 с. : іл. (Україна у світі).
2. Кузишин А.В. Регіональний вимір соціально-політичних процесів: теорія, методологія та практика суспільно-географічного дослідження. Автореф. ... дисертації на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія. Тернопіль, 2021. 40 с.
3. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: Навчально-методичний посібник // К.А. Немець, Л.М. Немець. Харків.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 172 с.
4. Шаблій О. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці] Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 814 с.
5. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 744 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗВО ТНПУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Іван Каплун,
керівник виробничої практики*

(з доповіді на засіданні ректорату університету 11.11.2022 р.)

Початок військової агресії зі сторони сусідньої держави та, відповідно, введення воєнного стану на всій території України не лише змінило звичний ритм життя в Україні а й внесло суттєві, подекуди кардинальні корективи у всі галузі суспільної та господарської діяльності. Освітня галузь теж зазнала чималих трансформацій, враховуючи терміновані заходи запроваджені галузевим міністерством та відповідними наказами керівників закладів освіти. Такі ж відповідні рішення були прийняті в нашому університеті та в інших освітніх закладах міста, Тернопільської та сусідніх областей, що є базою для проходження педагогічної практики. Оскільки в другому семестрі попереднього навчального року педагогічна практика здебільшого проходила в дистанційному форматі, дозвольте зосередити Вашу увагу на особливостях цієї практики на даний час, тобто в першому семестрі поточного навчального року.

З початку цього семестру спільно з методистами факультетів ми проводили моніторинг закладів освіти регіону на предмет режимів їх роботи з метою складання графіків педагогічної практики для різних освітніх програм. Складені графіки розміщені у вільному доступі як в пабі так і на інформаційному порталі. Для належного оформлення доповідних записок до послуг методистів факультетів постійно оновлюється інформація про освітні заклади міста Тернополя, адже змінюються їх назви, керівники, створюються нові освітні заклади, міняються назви вулиць тощо. В нашому університеті організація педагогічних практик та їх проведення носить практично безперервний характер. Станом на сьогоднішній день повністю завершилася практика на факультеті філології та журналістики, практично завершують педагогічну практику студенти деяких освітніх програм факультетів хіміко-біологічного, мистецтв, педагогіки та психології. Активна фаза практики проходить на факультетах фізичного виховання, інженерно-педагогічному, іноземних мов та інших. Деякі освітні програми посилено готуються до майбутньої практики. На всіх факультетах без виключення відбулися настановчі конференції, а на ф-ті філології та журналістики – вже й підсумкова. Такі заходи здебільшого мали висвітлення і на сайті університету і в соціальних мережах. Незважаючи на часті тривоги, що набули ознак перманентності, усі практики відбуваються вчасно, а налагоджена співпраця з базами дозволяє

проводити їх ще й максимально ефективно. Враховуючи те, що через воєнний стан частина викладачів працює також і дистанційно, є можливість організаційні документи попередньо узгоджувати застосовуючи електронну пошту та Viber. Для ефективної підготовки до практики, за сприяння ректорату, ми підготували достатню кількість бланків одноразових угод та направлень, намагаємося вчасно продовжувати нашу співпрацю з відповідними галузевими управліннями міста і області.

На жаль, в тому числі і через оголошення воєнного стану, у нас є чимало проблем які ми бодай частково намагаємося вирішити:

1. Перша проблема пов'язана з тим, що через війну частина студентів перебуває зараз закордоном. І, якщо в організації дистанційного навчання викладачі університету мають чималий досвід, то для проходження педагогічної практики доводиться шукати різні індивідуальні її форми. Є запит на проходження альтернативної педпрактики в країні перебування.

2. Однією із проблем яка опосередковано пов'язана з воєнним станом а більше із кліматичними особливостями цієї осені є те, що освітні заклади міста змістили заплановані раніше шкільні канікули, тому для деяких освітніх програм перший пасивний тиждень педагогічної практики відбувався без учнів. Більш-менш рівномірний розподіл факультетів на практику впродовж семестру дає змогу мінімізувати наслідки від подібних явищ.

3. Наступна проблема пов'язана з першою. Тобто через перебування частини студентів закордоном, а, відповідно, через непостійний зв'язок з ними, доповідні записки часто подаються буквально напередодні самої практики. Це створює певні незручності, в т.ч. і для навчально-методичного відділу. Явище яке залишилося в минулому, цього річ на жаль має місце знову.

4. У зв'язку з запровадженням воєнного стану а ще раніше через карантинні обмеження ми деякий час не проводили щорічні організаційні навчально-методичні семінари для керівників та методистів в тому числі і педагогічної практики. Незважаючи на те, що розроблена ціла низка зразків, є проста навігація в доступі до потрібної інформації, діє чіткий і логічний алгоритм, особливо нові методисти а іноді і досвідчені допускаються чимало помилок. Тому вважаю доцільним, за сприятливих умов, ініціювати проведення такого семінару на початку другого семестру або й перед його початком. Досвід учасників та технічні засоби дозволяють це зробити у будь-якій формі.

5. Наступний практичний навчально-методичний семінар, що вже був анонсований весною, який попри всі обмеження, відбувався кожного року і має вже певні традиції, відбувся і цього річ. Хочу нагадати, що матеріали цього семінару дуже цікавлять експертів і допомагають нам в процесі акредитації освітніх програм. Варто відзначити, що взяли активну участь і подали свої

дописи викладачі наступних факультетів: географічного, хіміко-біологічного, фізичного виховання, філології та журналістики, іноземних мов, педагогіки і психології. Віримо в потужний потенціал інженерно-педагогічного, фізико-математичного та інших факультетів університету. І хоча матеріали семінару практично підготовлені до друку, оргкомітет готовий надати ще декілька днів, щоб як то кажуть «встигнути в останній вагон».

Звичайно крім названих проблем є чимало і інших які ми намагаємося в робочому порядку вирішувати спільно з деканатами та завідувачами кафедр, є і проблеми пов'язані з базами практик які теж потребують вирішення наскільки це можливо тощо. З деяким коледжами, що стали вже традиційними базами практик для магістрантів, угоди діють до кінця цього календарного року і частина з них пропонує переглянути умови співпраці.

Однією з особливостей організації цьогорічної педагогічної практики в умовах воєнного стану є тісна співпраця старост академічних груп а, часто, і самих викладачів-керівників практик з Укрпоштою і Новою поштою, що забезпечують максимально швидку доставку угод і направлень студентам-практикантам та, зворотньо, облікову документацію. Ми маємо над чим працювати щоденно, намагаємося удосконалювати нашу роботу через співпрацю з факультетами та іншими підрозділами університету, у нас є певні, в т.ч. і амбітні плани на дуже бажано якнайшвидше повоєнне майбутнє.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

*Галина Генсерук,
завідувач кафедри інформатики
Марія Бойко,
директор Центру доуніверситетської підготовки*

Сучасний стан розвитку суспільства вимагає від педагога високого рівня професійної компетентності. За час навчання у закладі вищої освіти в майбутнього фахівця повинні бути сформовані відповідні професійно-педагогічні характеристики: високий рівень фахово-теоретичної, методичної та практичної підготовки. Педагогічна практика є ланкою між теоретичним навчанням студента і його майбутньою роботою в школі, оскільки під час педагогічної практики не тільки відбувається перевірка теоретичної та практичної підготовки студента до самостійної роботи, але й створюються широкі можливості для забезпечення творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя. Особливу роль у цьому процесі відіграє етап професійного становлення, коли студент закладу вищої освіти проходить педагогічну практику, стає суб'єктом нової для нього діяльності, розпочинає практичне освоєння функціонального змісту професійно-педагогічної діяльності. Педагогічна практика посідає важливе місце в процесі професійного встановлення особистості педагога, що знайшло відображення у працях багатьох українських науковців.

На думку С.У. Гончаренка педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального процесу закладів освіти, яка передбачає професійну підготовку педагогічних кадрів і підвищення їх кваліфікації [2]. Ю. Зіньковський вважає, що для досягнення поставленої мети практика має носити безперервний та послідовний характер [3].

Доцільно організована педагогічна практика, її безпосередній зв'язок з теорією є одним з основних шляхів покращення професійної підготовки педагогічних кадрів.

Професійна підготовка майбутнього вчителя повинна бути націлена на формування умінь самостійно вчитися, самовдосконалюватися, адже від нього чекають фаховості в діяльності, відповідального та творчого ставлення до своєї праці. Саме в процесі практики виявляються суперечності між наявним і необхідним запасом знань, що виступає рушійним чинником безперервної самоосвіти.

Педагогічна практика є необхідною складовою підготовки висококваліфікованих компетентних фахівців. Її ефективне проведення залежить від таких чинників:

- якості навчально-методичного забезпечення практики фаховою кафедрою;
- рівня сформованих у студентів-практикантів умінь і навичок, застосування ними методів викладання професійно орієнтованих дисциплін фахового напрямку;
- залучення студентів до психолого-педагогічних досліджень;
- допомоги наставників в адаптації студентів до умов професійної діяльності під час проходження практики;
- системності контролю та об'єктивності оцінки результатів практики.

Одним із важливим завданням педагогічної практики є навчити майбутнього педагога застосовувати у своїй професійній діяльності цифрові технології.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на кафедрі інформатики та методики її навчання організація виробничої педагогічної практики у дистанційному форматі передбачала такі варіанти її проходження: робота студентів дистанційно на базі практик на платформах, що використовуються у закладах загальної середньої освіти; розподіл студентів за групами та проведення з ними занять або рольових ігор (уроків в групах студентів) на платформах; організації відеоконференцій (Zoom, Skype, Google Meet тощо) викладачами кафедри.

Змішана форма проходження виробничої практики вимагала й змін у змісті завдань. Зокрема, така форма роботи, як самоаналіз проведеного студентом виховного заходу, була змінена на аналіз відеоуроку за певною схемою.

Згідно методичних рекомендацій щодо проходження виробничої практики, розроблених кафедрою інформатики та методики її навчання, було внесено зміни до форми звітування студентів [1]. Студенти мали розміщувати всі розроблені матеріали до уроків (конспекти, відео-та аудіо матеріали, які супроводжують зміст уроку, кросворди, цікаві завдання, власно зняті відео уроків-фрагментів пояснення нового матеріалу тощо) і сам розгорнутий конспект уроку на віртуальній онлайн дошці Padlet.

Отже, педагогічна практика у закладі вищої освіти є не лише важливим засобом підготовки майбутніх вчителів, а й провідним чинником саморозвитку,

формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Барна О., Генсерук Г. Методичні рекомендації щодо проходження педагогічної практики з інформатики. Тернопіль: ТНПУ, 2020. 56 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: головний ред. В.Г. Кремень. К: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Віктор Шандригось,
доцент кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту
Петро Ладика,
завідувач кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту

Вступ. Система підготовки фахівців з фізичної культури і спорту на рівні магістра повинна здійснюватися до сучасних вимог держаного рівня. Магістратура є другим рівнем вищої освіти, де на перший план виходить технологія: навчання фізкультурно-спортивним видам, спортивного тренування, підготовки спортсменів, засвоєння професійних умінь проведення академічних занять з спортивно-педагогічних дисциплін, тренувальних занять, спортивних змагань, планування і контролю. Поряд з навичками проведення практичних і теоретичних занять відбувається засвоєння умінь науково-дослідної роботи. Акцент робиться на особливостях роботи у ВНЗ. Вище зазначене дозволяє забезпечити досягнення мети системи вищої освіти – підготовки професіоналів для роботи у галузі фізичної культури і спорту [1, 2].

На сьогодні у вітчизняній науці обмежена кількість досліджень, що пов'язані з вивченням досвіду професійної підготовки магістрів з фізичної культури і спорту. Однак, слід зазначити, що у наукових працях представлені питання щодо структури та змісту окремих навчальних дисциплін [1-3 та ін.].

Тому, актуальність даного дослідження пов'язана з переглядом системи підготовки даних фахівців відповідно до впровадження в навчальний процес ТНПУ імені В. Гнатюка науково-педагогічної практики і розробки відповідного навчально-методичного забезпечення.

Мета дослідження – дослідити науково-методичне підґрунтя запровадження науково-педагогічної практики її структуру та зміст.

Методи дослідження: метод системного аналізу; метод аналізу та узагальнення документальних матеріалів; метод первинного вітчизняного досвіду; метод порівняння та абстрагування.

Результати дослідження та їх обговорення. Науково-педагогічна практика магістрантів спеціальності 017 Фізична культура і спорт є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього рівня магістра з відповідної спеціальності і має на меті набуття майбутнім фахівцем професійних навичок та вмінь здійснення самостійної науково-дослідної та педагогічної роботи. Науково-педагогічна практика є нормативною складовою підготовки магістрів спеціальності 017 Фізична культура і спорт як майбутніх викладачів вищих навчальних закладів і

відноситься до практичного розділу циклу професійної підготовки навчального плану. Проходження практики втілює один із головних принципів навчання – зв'язок теорії і практики, що відображає складну діалектику професійної підготовки магістра – майбутнього викладача вищої школи.

Науково-педагогічна практика є заключним етапом у системі практичної підготовки магістра фізичної культури і спорту. У цей період закінчують формуватися основи професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних здібностей особистості майбутнього фахівця, ставлення до педагогічної професії, які вже розвивались під час тренерської практики, та будуть розвиватись і доповнюватись під час стажування. Від ступеня успішності роботи на даному етапі залежить професійне становлення магістранта відповідно до майбутнього фаху. Програма науково-педагогічної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 017 Фізична культура і спорт [4].

Метою практики є набуття магістрантами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у галузі фізичної культури і спорту, формування вмінь і навичок опрацювання наукових і інформаційних джерел, написання і оформлення магістерської роботи та готовності магістрів до викладання у ЗВО.

Основними завданнями науково-педагогічної практики є:

- ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи щодо обраного напрямку досліджень;
- вивчення теоретичних джерел за обраною науковою проблемою, відповідно до наукової проблеми дослідження щодо магістерської роботи;
- визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;
- визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;
- оволодіння методикою обробки та аналізу статистичних даних;
- апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій магістерської роботи.

Педагогічний компонент проходження практики полягає у формуванні особистості майбутнього викладача вищої школи, у застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєнні педагогічних умінь, набутті, вивченні та аналізу педагогічного досвіду. **Завданням педагогічної частини** практики є: розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача через залучення магістрів до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ВНЗ; формування умінь щодо планування та організації навчально-методичної

роботи викладача (у межах окремого заняття, теми, курсу); і готовності магістрів до здійснення соціально-виховної роботи зі студентами.

На практику відводиться 180 годин (6 кредитів ECTS), тривалість – 6 тижнів. Програма практики складається з вступ у з пояснювальною запискою, містить бази практики та розподіл робочого часу магістранта; порядок організації, керівництво та зміст науково-дослідної та педагогічної практики. Інформаційний обсяг складається з наступних змістових модулів: організаційна робота; навчально-методична робота; наукова робота; виховна робота; завершальний етап і підведення підсумків практики.

Після закінчення практики магістранти звітують про виконання її програми. Звітними документами є щоденник практики та письмовий звіт.

Формою підсумкового контролю успішності навчання є диференційований залік. Засоби діагностики успішності навчання містить: домашні самостійні та індивідуальні завдання, оцінювання підготовки документів практики, підготовка творчого завдання, тестування знань та вмінь магістрантів.

Висновки. Відповідно до сучасних вимог індустрії спорту виникає необхідність в удосконаленні системи підготовки фахівців зі спорту, тому актуальність полягає у впровадженні науково-педагогічної у навчальний процес ЗВО. Перспектива впровадження науково-педагогічної практики обумовлюється необхідністю та систематизацією формування знань та підвищенням вимог до магістра з фізичної культури і спорту. В результаті проходження практики здобуті знання, вміння і навички на рівні з іншими фаховими дисциплінами, дозволять майбутньому фахівцю зі спорту бути більш освіченим у теоретичному плані та адаптованим до практичної діяльності відповідного до сучасного розвитку суспільства.

Перспективами подальших досліджень є розробка електронного комплексу навчально-методичного забезпечення з Науково-педагогічної практики, впровадження його в навчальний процес підготовки магістрів, визначення його ефективності щодо формування освіченого фахівця з фізичної культури і спорту.

Список використаних джерел

1. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за ступенями магістра та доктора філософії (спеціальність: 017 Фізична культура і спорт): навчальний посібник / В.М. Костюкевич, О.А. Шинкарук, В.І. Воронова, О.В. Борисова. Київ: КНТ, 2017. 634 с.

2. Савченко В.Г. Професійна діяльність магістрів з олімпійського спорту / В.Г. Савченко, Н.Г. Долбишева. Дніпропетровськ, 2011. 170 с.

3. Шандригось В.І., Шандригось Г.А. Навчальна дисципліна «моделювання і прогнозування в спорті» у підготовці магістрів зі спорту // Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: зб. наук. праць. Х.: ХДАФК, 2018. С. 118-122.

4. Шандригось В.І. Науково-педагогічна практика. Програма навчальної дисципліни підготовки магістра спеціальності 017 Фізична культура і спорт. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 16 с.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Ольга Турко,
завідувач кафедри філологічних дисциплін початкової та дошкільної освіти*

Комунікативна компетентність є доміантною з-поміж компетентностей ХХІ ст. для навчання протягом життя у світовій освітній парадигмі [5] та в Концепції Нової української школи [2], яка стала основною для усіх здобувачів загальної середньої освіти в Україні. Водночас активізується зацікавлення до засобів якісного формування комунікативної компетентності в умовах дистанційного навчання, спричиненого в нашій державі пандемією COVID-19 та жахливою воєнною агресією рф. Окрім цього, у здобувачів вищої освіти зростає необхідність в опануванні англійської мови як мови міжнаціонального спілкування, що забезпечує налагодження як науково-професійних стосунків, так й особистісних. З огляду на сказане, актуальним є питання засобів формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх педагогів в умовах дистанційного здобуття освіти.

Дослідження наукової літератури про значення та сутність комунікативної компетентності засвідчують, що існує два підходи до трактування цього поняття. Зокрема, низка авторів пояснюють комунікативну компетентність як здатність використовувати мову в тій або тій сфері спілкування (С. Савін'йон [6] та ін.); представники другого підходу визначають комунікативну компетентність крізь призму понять «знання», «навички» й «уміння» (Ю. Федоренко [4]).

У формуванні іншомовної комунікативної компетентності необхідно враховувати її складники:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування;
- спроможність взаємодіяти з оточуючими шляхом розуміння свого психічного стану та стану співрозмовників (рецепієнтів);
- готовність й уміння контактувати з іншими особами;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;
- знання, уміння і навички конструктивного спілкування;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [3, с. 170].

Загалом комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить як складники цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння, навички.

З-поміж засобів формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах дистанційного навчання у ЗВО виокремлюємо як технічні, так і освітні.

По-перше, це офіційні канали зв'язку зі студентами (Moodle, Skype, Zoom, Microsoft Teams, месенджери (Telegram, WhatsApp, Viber тощо)) [1, с. 18]. Зауважимо, що платформа Moodle об'єднала викладачів і студентів в єдину інтегровану систему для створення персоналізованого освітнього середовища. Завдяки цій електронній системі студенти індивідуально можуть складати контрольні роботи, писати реферати, спілкувалися онлайн. Студенти мають змогу побачити результати тестів відразу після їх закінчення. Крім цього, вони можуть отримати консультації з усіх питань або в чаті Moodle, спілкуючись з викладачем, або самостійно опрацьовуючи матеріал, котрий викладач скомпонував в системі.

По-друге, проєктні технології як форма окреслення проблемного питання та визначення (спільно або ж індивідуально) шляхів його вирішення. Одним із найефективніших засобів впливу на формування комунікативної компетентності студентів в межах проєктних технологій є використання системи пізнавальних завдань, основою яких є виконання інтелектуальних дій: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, аналогія, класифікація. Водночас у такий спосіб розвивається критичне мислення, формуються лідерські якості (уміння бути відповідальним за свої рішення, вчинки; уміння обґрунтовувати власну думку тощо).

По-третє, створення необхідних умов для студенто-орієнтованого підходу шляхом постійного контактування зі здобувачами вищої освіти, виявлення їхніх індивідуальних та особистісних рис (залучаємо психологів для цієї роботи), диференціації та індивідуалізації завдань тощо.

По-четверте, інтерактивний підхід (інтерактивні заняття, інтерактивні методи навчання) як форма взаємодії між учасниками освітнього процесу. Інтерактивне навчання сприяє спілкуванню між здобувачами, налагодженню стосунків між ними, соціальній адаптації.

Отже, окреслені засоби формування іншомовної комунікативної іншомовної компетентності майбутніх педагогів доповнюють перелік ефективного освітнього інструментарію, що є актуальним в умовах дистанційного формату навчання.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації до педагогічної практики зі спеціалізації «Англійська мова» для студентів факультету педагогіки і психології

спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта / авт.-упоряд. О. В. Турко, Т. А. Рожко-Павлишин, Ю. І. Петрица. Тернопіль : Вектор, 2022. 34 с.

2. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

3. Турко О. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Слов'янськ, 19 – 20 травня 2020 року / відп. ред. О. Хвещевська. Слов'янськ : Папірус, 2020. С. 168–171.

4. Федоренко Ю. С. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. *Рідна школа*. 2002. № 1. С. 63–65.

5. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (2018). Brussels. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-keycompetences-lifelong-learning.pdf> (Last accessed: 17.04.2019).

6. Savignon S. Evolution of Communicative Competence The ACTFL Provisional Proficiency Guidelines. *The Modern Language Journal*. 1995. Vol. 95. P. 129–134.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ПОЛОНІСТА (КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ)

*Ірина Заваринська,
доцент кафедри загального мовознавства і слов'янських мов*

Постановка проблеми. Сучасний учитель передусім “має бути висококваліфікованим і далекоглядним професіоналом, свідомим та відданим патріотом України, тонким психологом, котрий володіє інформаційними та педагогічними технологіями” [5, с. 15].

Війна в Україні торкнулася усіх сфер життя народу. Однак, незалежно від трагічних обставин велика відповідальність за зміцнення основ української державності продовжує лежати на плечах освітян.

Німецький державний діяч Отто фон Бісмарк з цього приводу зазначив: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні учителі ...».

Так, українські педагоги, у різних регіонах швидко усвідомили реалії війни, відчули настрої учнів та почали віддано та *професійно* працювати – *проводити заняття онлайн (навіть у бомбосховищах та підвалах)*.

Відтак, майбутні полоністи мають усвідомити, що в сучасних умовах *впровадження педагогічних інновацій, новітніх технологій* сприяє розвитку системи продуктивного навчання, підвищенню якості освітніх послуг, співтворчості учителів, учнів та їх батьків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження полягає в тому, що у системі підготовки вчителя-полоніста педагогічна практика посідає важливе місце, а проходження її у непередбачених умовах вимагає висококваліфікованої підготовки майбутніх працівників освіти.

Наукові праці відомих полоністів України охоплюють такі напрями досліджень, як історія літератури, теорія й компаративістика, культурологія, етнолінгвістика, фразеологія тощо [7, с.166].

Вагомий внесок у розвиток полоністики в Україні, зокрема методики навчання польської мови зробили Олег Тищенко [9], Тетяна Черниш [10], Алла Кравчук [11], Світлана Сухарева [12] та інші.

Проведені дослідження та практична діяльність вчених доводить, що створюючи умови, максимально наближені до реальних умов самостійної педагогічної діяльності, педагогічна практика сприяє формуванню основ професійної майстерності вчителя-полоніста та вихователя.

Мета роботи – визначити значення *впровадження педагогічних інновацій та застосування новітніх технологій*, що сприяє розвитку системи

продуктивного навчального процесу, підвищенню якості освітніх послуг, співтворчості студентів, учителів, учнів та їх батьків, особливо в умовах війни.

Завдання статті: розкрити найважливіші сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів-полоністів; описати шляхи *впровадження* педагогічних інновацій та застосування їх у процесі проходження педагогічної практики студентів-полоністів; визначити значення застосування новітніх технологій на заняттях польської мови та літератури в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. «Сучасний педагог повинен виконувати "не роль "фільтра" для пропускання через себе навчальної інформації", а бути "помічником у роботі учня, перебираючи на себе роль одного з джерел інформації"; "в ідеалі педагог стає організатором самостійного навчального пізнання учнів, не головною діючою особою в групі учнів, а режисером їхньої взаємодії з навчальним матеріалом, один з одним і з учителем" [4, с. 56].

Педагогічна практика є феноменом, початковим по відношенню до педагогічної теорії, а педагогічна теорія – відображення та інструмент перетворення педагогічної практики. Взаємозв'язок педагогічної теорії і педагогічної практики як складових більш загального феномена – педагогічної дійсності – має свій специфічний вираз на особистісному рівні, в процесі професійної підготовки [1, с.80].

Професійні педагогічні уміння – це знання в дії, результат їх використання в реальній практичній діяльності [7, с.168].

Педагогічна практика для студентів-полоністів у закладах середньої освіти передбачає: формування у здобувачів комунікативної компетентності на основі лінгвістичних, соціокультурних і професійних знань з польської мови та літератури; вміння вільно висловлюватися усно та письмово на різні лексичні, соціокультурні, побутові, освітні чи політичні теми; майстерно використовувати набуті теоретичні знання під час здійснення навчально-виховного процесу з польської мови та літератури за допомогою традиційних та інноваційних методів викладання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні *знати*: ідеї сучасного викладання польської мови і літератури, основні поняття і термінологію; методи та принципи навчання польської мови і літератури; різні аспекти дидактичних ситуацій у вивченні польської мови в Україні; специфіку навчання дітей та молоді; доступні в Україні підручники для викладання польської мови і літератури; сучасні засоби для викладання польської мови і літератури. *Вміти*: запланувати урок, скласти конспект уроку, провести урок; аналізувати підручник з точки зору методики навчання, змісту, відповідності для конкретної групи учнів; впровадити на уроці польської мови і літератури елементи культури; створити сприятливу (для успішного засвоєння

знань) атмосферу на уроці; використати на уроці інноваційні методи та засоби навчання; визначити мовний рівень учня; здійснити оцінку успішності учня тощо.

Пітер Фердинанд Друкер – американський вчений австрійського походження вважав, що інноваційна діяльність – це гарно організована, раціональна і систематична робота.

Впровадження інноваційних та інтерактивних технологій у навчальний процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного та творчого мислення, сприяє розвитку учнів та формуванню інформаційної культури.

Педагогічна інновація - нововведення у педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності. Інновації розробляються і проводяться працівниками та організаціями системи освіти і науки.

Переваги інформаційно-комунікаційних технологій такі: індивідуалізація навчання; інтенсифікація самостійної роботи учнів; зростання обсягу виконаних на урок завдань; розширення інформаційних потоків при використанні Internet; підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту: вирішиш вірно приклади – відкриєш картинку, повставляєш правильно всі букви – станеш ближче до мети казкового героя. Комп'ютер дає вчителю нові можливості, дозволяючи разом з учнем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання, не тільки силою уяви розсовуючи стіни шкільного кабінету, але за допомогою новітніх технологій дозволяє зануритися в яскравий барвистий світ. Таке заняття викликає у дітей емоційний підйом, усі учні охоче працюють з комп'ютером [8].

Вчителі-полоністи можуть використовувати ряд інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема: перегляд телепередач, театральних спектаклів, фільмів (пригодницьких, про подорожі), екранізацій художніх творів (комедій, історичних фільмів, легенд, міфів тощо), прослуховування радіопередач; перегляд навчальних популярно-наукових і документальних фільмів; перегляд репродукцій картин, скульптур, ілюстрацій, фотографій, пов'язаних з прочитаними текстами; перегляд фільму-казки, театральної байки, часопису, коміксу; свідомий перегляд рекламних текстів, виділення в них елементів впливу (аналіз змісту та художньої форми; поняття антиреклами); знайомство з молодіжними часописами, аудіо- і відеокліпами, графіті; прослуховування класичної музики, колядок, дитячих пісень, сучасної розважальної музики; використання комп'ютерних технологій для організації навчального процесу відповідно до змістових ліній і розділів програм.

Для удосконалення навичок *аудіювання* можна застосовувати: прослуховування текстів, у тому числі з одночасним їх читанням на екрані, виділення слів, які читають, кольором; використання текстових документів, малюнків, діаграм, демонстраційних матеріалів. Важливими є: демонстрація навчальних і контрольних завдань для перевірки умінь слухати, розуміти, аналізувати, оцінювати власне висловлювання. Застосування мережі Інтернет: аудіо - та відеоматеріали, пісні, інтерв'ю, бесіди з відомими людьми, аудіокниги, музичні відеокліпи, кінокліпи, фільми.

У практикуванні *діалогічного та монологічного мовлення* можна створювати штучне мовне середовище (мовлення дикторів, майстрів художнього слова, носіїв мови). Інтернет: організація реальної комунікації з носіями мови, використання мультимедійних технологій, гіпертексту у вигляді зв'язного сюжету, в якому студент бере участь; природний діалог.

Для удосконалення навичок *читання* можна застосовувати анімаційні фрагменти, можливість виділення окремих частин, автоматизація пошуку, словникова допомога, доступ до електронних бібліотек, аудіокниг, які можна прослуховувати з одночасним читанням.

Процес навчання *говоріння* передбачає створення умов реальної усної комунікації (веб-камера, мережеві технології, телемости, звукове синхронне спілкування), створення діалогів різних типів з комп'ютерними персонажами, ведення діалогу з різними співрозмовниками, комп'ютерні презентації, контроль з використанням мікрофонів, програм звукозапису.

Для удосконалення умінь і навиків *письма* можна використовувати ілюстрації до писемних робіт у графічному редакторі, автоматичну перевірку орфографії, автоматичні операції з текстом, можливість багаторазового коригування робіт, реальна комунікація у писемній формі електронною поштою. Тестування, анкетування теж є важливими формами навчання.

Навчання *фонетики* можна організувати шляхом прослуховування зразків правильної вимови носіїв мови, покладове промовляння, запис власного мовлення, індивідуальна праця у власному темпі, імітація зразка (аудіотренажер), тестування лексичних навичок.

Орфографія – передбачає зорово-слухові диктанти, роботу зі схемами, з наочністю, кольором, анімацією, звуковими ефектами; різноманітні вправи, роботу над помилками, що супроводжується звуком, виділенням помилки кольором.

Тренувальні і контрольні вправи, системна організація матеріалу, сортування слів за тематикою, добір синонімів, антонімів можна використовувати для навчання *лексики*.

Ознайомлення з *граматичним матеріалом* (граматичними структурами,

правилами) можна за допомогою анімаційних схем, відеофрагментів, таблиць, схем, інтерактивних діаграм, візуалізація вправ (кольори, шрифт, відео). Важливим у процесі навчання граматики є робота над помилками з використанням довідників, з повторенням правил. Цікавим і корисним є застосування комп'ютерних тестових завдань.

Реалізація *соціокультурної компетенції* передбачає: тексти для читання, аудіювання, електронні бібліотеки, банки даних, застосування мережі Інтернет.

Важливими є використання слайдів, карт, схем, таблиць, відео- і аудіо матеріалів, огляд експонатів в музеях, віртуальні музеї, віртуальні екскурсії по містах, огляд пам'яток, показ модної колекції. Корисним буде ознайомлення з оригінальними витворами мистецтва, художнім ремеслом тощо.

Відтак, головне завдання професійно-педагогічної підготовки студентів – оволодіння певним обсягом теоретичних знань з дисциплін педагогічного циклу, а також практичними вміннями і навичками для роботи в школі, формування особистісних якостей, потрібних майбутньому вчителю для співпраці з учнями [1, с. 4].

Висновки. *Сьогодні кожен педагог розуміє, що вчити – це вселяти надію, а дотримуватися дисципліни, систематичності, законів та правил високої професійної підготовки – це перемагати.*

Важливість педагогічної практики студентів-полоністів визначається тим, що у процесі її проходження майбутні працівники педагогічної діяльності набувають професійних умінь для оволодіння сучасними способами і прийомами роботи та практичних навичок відповідно до мети, принципів, умов, засобів, форм і методів її організації з учнями.

Практика має допомагати студентам-полоністам оволодіти сучасними методами і формами організації навчально-виховного процесу, формувати у них професійні вміння і навички для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховати потребу систематично займатися саморозвитком та самореалізацією та творчо застосовувати здобуті знання у практичній діяльності.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. Оволодіння інноваційними технологіями та шляхи застосування їх на заняттях польської мови та літератури мають стати для майбутніх вчителів-полоністів важливою складовою їхнього професійного розвитку та невід'ємною складовою педагогічної майстерності.

Список використаних джерел

1. Бірюк Л.Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-дидактичний аспект): навч. посіб. К.: Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. 210 с.
2. Будаєв В.Д. Якість педагогічної освіти – майбутнє України. Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку : збірник статей до традиційної IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2002. С. 3–6.
3. Войцова О.А. Відкрий таємниці польської мови: Підручник для студ. філол. факультетів. 2-ге вид., випр. і доп. Чернівці : Букрек, 2016. 272 с.
4. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. К. : Віпол, 2000. 636 с.
5. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". К., 2006. – 34 с.
6. Кравчук А., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Мова і культура в полоністичній дидактиці в Україні: підручник для вищих навч. закладів. Київ : ІНКІОС, 2017. 323 с.
7. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. К.: «Магістр – S», 1998. 200 с.
8. Електронний ресурс: <https://osvita.ua/school/method/technol/6804/>
9. Електронний ресурс: <https://ldubgd.edu.ua/tishchenko-oleg-volodimirovich>
10. Електронний ресурс: <https://philology.knu.ua/struktura-if/ chernysh/>
11. Електронний ресурс: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кравчук_Алла
12. Електронний ресурс: <https://vnu.edu.ua/uk/chairs/slovyanskoyi-filologiyi>

ВІДБІР ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АВТЕНТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

*Валентина Шепітчак,
викладач кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови
Наталія Дячук,
асистент кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови*

Однією з найважливіших умов ефективного формування фонетичної компетентності є раціональний відбір навчального матеріалу згідно з відповідними критеріями [3, с. 228].

Провівши аналіз низки методичної літератури, можемо стверджувати, що проблема відбору та організації навчального матеріалу залишається актуальною. Ряд українських науковців таких як О.Ю. Бочкарьова, О.С. Конотоп, О.А. Мацнева, Н.Р. Петранговська, А.І. Черкашина, В.В. Черниш, Л.В. Шевкопляс досліджували це питання в своїх наукових роботах. Відповідно до цього ми визначили критерії відбору навчального матеріалу [5, с. 49-50].

Критерії відбору та організації навчального автентичного матеріалу за О. А. Мацневою передбачають основні характеристики автентичних аудіотекстів, що відносяться до змісту, обсягу і структури, та допомагають вирішити, чи відповідає даний матеріал поставленим навчальним цілям.

Після опрацювання робіт згаданих вище науковців, ми дійшли висновку, що основою підбору навчального матеріалу є як загальнометодичні, так і специфічні критерії [2, с. 3]. До загальнометодичних критерій належать такі, як:

- 1) відповідність навчальним цілям;
- 2) автентичність;
- 3) тематичність;
- 4) тривалість і темп аудіотексту;
- 5) доступність;
- 6) інформативність.

Відповідно до мети нашого дослідження, вважаємо доречним взяти до уваги декілька специфічних критеріїв. О.Ю. Бочкарьова у своїй науковій праці вдосконалила вище показані критерії відбору, додавши до них комунікативність, наочність, приналежність до усного мовлення та достатню насиченість інформацією [1, с. 278].

Характеризуючи кожен з критеріїв, доцільно почати з головного на нашу думку – автентичності. Автентичними текстами вважаємо такі, що створені носіями мови без навчальної мети. За дослідженням Є.В. Носонович до головних ознак автентичності належать інформативність, зв'язність, емоційність та зважання на потреби слухача [3, с. 13]. Серед переваг таких аудіотекстів можна віднести полегшення розуміння мовлення в реальних умовах спілкування. Крім того, такого типу аудіоповідомлення ознайомлюють студентів із культурою країни, на відміну від спеціально створених [4, с. 240]. В додатку, так як тематика автентичного аудіотексту ширша, робота з таким матеріалом цікавіша та мотивуюча.

Окрім вище згаданим критеріїв відбору навчального матеріалу, доцільним буде уточнити, що завдання, які не мають навчальної цілі, можуть стати і перешкодою та трудностю в процесі формування фонетичної компетентності в студентів першого року навчання. Щодо недоліків автентичності, до них можна віднести наступні [5, с. 509-511]:

- ускладнені граматичні та лексичні структури;
- індивідуальний стиль автора;
- реалії певної країни.

Аби уникати труднощів пов'язаних з цими недоліками, викладач може дещо спрощувати оригінальні автентичні тексти з умовою дотримання згаданих нами критеріїв.

Наступним критерієм є науковість – відповідність науковому стилю мовлення. Щодо новизни, то головним завданням зацікавити реципієнта за допомогою нових фактів.

Ще одним критерієм відбору, є доступність за змістом, структурою та мовним оформленням. О.Ю. Бочкарьова вказує, що визначити доступність аудіотексту за змістом можна, проаналізувавши тему, його комунікативно-мовленнєвої форму та наявність структурованих частин і додаткової інформації [10, с.280].

Після ознайомлення з роботами українських науковців, ми дійшли до висновку, що автентичний матеріал, у якому інформація викладена у логічному порядку, з поділом на смислові частини та відомою темою, студенти першого курсу сприймають на слух і розуміють легше [4, с. 250].

Комунікативно-мовленнєва форма автентичного повідомлення є не менш важливим чинником доступності та сприйняття і розуміння аудіотексту на слух. О.Ю. Бочкарьова виокремлює такі групи автентичні тексти: статичні (оповіді), динамічні (розповіді) та абстрактні (роздуми). Вона зазначає, що значно менше труднощів виникає під час роботи зі статичними аудіотекстами, а найбільше із абстрактними.

Наступний чинник доступності є його мовне оформлення – лексичний, граматичний і синтаксичний матеріалу. Згідно з дослідженням Н.В. Єлукіної, аудіотекст може містити 3-5% невідомої лексики, значення якої можна здогадатися за допомогою психологічного механізму антиципації. Граматичні та синтаксичні структури мають бути нескладні [4, с. 240].

Важливу роль для розуміння відіграє також темп і тривалість мовлення. Оптимальним темпом мовлення є 140-145 слів на хвилину. Якщо говорити про обсяг, аудіотекст має тривати близько 5 хв [7, с. 248]. Так як в навчальному процесі ми формуємо у студентів першого курсу фонетичну компетентність і підбираємо тексти, які відповідають фаховому аудитивному повідомленню, тривалість звучання таких аудіотекстів, як правило, не відповідає нормі, а тому може досягати 20 хвилин і більше. Через недостатню кількість часу на практичних заняттях ми вважаємо за доцільне зменшити обсяг оригінального тексту. Крім того, ми надаємо перевагу відеоматеріалам. Хоча їхня тривалість може бути більшою, на наш погляд, студенти сприймають відео легше ніж аудіо [2, с. 44-45].

Наступним критерієм відбору навчального матеріалу є його комунікативна спрямованість. Відповідно до наукового дослідження О.Ю. Бочкарьової, цей критерій допомагає вирішити наступні задачі: зрозуміти, сприйнятий на слух, аудіотекст, вибрати потрібну інформацію та за допомогою аналізу зробити висновки [8, с. 245].

Розглянемо такий критерій відбору навчального матеріалу як опори, наочність. Головна ціль використання опор - це полегшення сприймання та розуміння на слух аудіотексту. Ми вважаємо, що спершу особливу увагу потрібно звертати на присутність природних опор: ритм, паузи, інтонацію, а потім штучних опор: відеоряд, презентації, таблиці тощо [9, с. 264].

Ще одним критерієм у відборі аудитивних текстів є інформаційна насиченість. Під час аудіювання студенти не повинні бути перевантаженими новими фактами, так як це погано впливає на процес розуміння. Завдання викладача підібрати тексти з чергуванням високоінформативних частин та низькоінформативних [7, с. 27].

Далі вважаємо за доцільне зобразити таблиці з відповідністю проаналізованих нами навчальних матеріалів відібраним критеріям (Див. табл. 1.)

Таблиця 1

Відповідність проаналізованого матеріалу підібраним критеріям

Джерело підбору	Відео «Ted's secrets to great public	Пісня «September»	Інтерв'ю Ed Sheeran. Carpool Karaoke	Фрагмент фільму «La La Land»	Пісня «Firework»
Критерії					

	speaking»				
Автентичність	+	+	+	+	+
Науковість	+	-	-	+	-
Доступність	+	+	+	+	+
Новизна	+	+	+	+	+
Тематичність	+	+	+	+	+
Обсяг, темп	+	+	+	+	+
Комунікативність	+	+	+	+	+
Наочність	+	+	+	+	+
Приналежність до усної комунікації	+	+	+	+	+
Насиченість	+	+	+	+	+

Як можемо спостерігати, усі, відібрані нами матеріали, відповідають встановленим та проаналізованим критеріям. Таким чином, навчальний матеріал для формування фонетичної компетентності студентів першого року навчання слід відбирати згідно з визначеними та уточненими нами критеріями.

Отже, опрацювавши низку наукових робіт, ми дійшли до висновку, що для формування фонетичної компетентності у студентів першого року навчання викладачам доцільно підбирати інформативні, автентичні, комунікативно-спрямовані аудіоповідомлення; у науковому стилі мовлення; які відповідають темі практичних занять та специфіці майбутньої професії; доступні за змістом, лексичним, граматичним, синтаксичним оформленням, обсягом і темпом; із наявністю опор та чергуванням високоінформативних і низькоінформативних частин.

Список використаних джерел

1. Бочкарьова О.Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно-спрямованого аудіювання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2007. 278 с.
2. Максимов І. Listen to the songs and improve your English. К. : ВК „Зірка”, 2002. 93 с.
3. Новоградська-Морська Н.А. Навчання майбутніх маркетологів професійно орієнтованого аудіювання з використанням автентичних англомовних відеофономатеріалів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2014. 228 с.

4. Пентилюк М.І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей.: Ленвіт, 2011. 256 с.
5. Підмогильна Ю.І. Структура професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні майбутніх учителів англійської мови. *Ad orbem per linguas. До світу через мови: зб. наук. ст.* Київ: Вид. центр КНЛУ, 2019. С. 509– 511.
6. Підмогильна Ю.І. Характеристика інформаційно-комунікаційних технологій для формування професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні у майбутніх учителів англійської мови. *Полілог культур: освітній і культурологічний аспекти: зб. наук. ст.* Чернігів, 2019. С. 49–50.
7. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у мовному закладі освіти: Навчальний посібник. Д.: Вид-во ДУЕП, 2005. 248 с.
8. Nation I.S.P., Newton J. *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking.* NewYork : Routledge, 2009. 205 p.
9. Richards J., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching: Description and Analysis.* Cambridge: Cambridge University Press, 1991. 171 p.
10. Riddel D. *Teaching English as a foreign second language.* Hodder Education, 2003. 280 p.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАКТИК

*Віктор Сопіга,
викладач кафедри сфери обслуговування, технологій та охорони праці
Юрій Сокотов
доцент кафедри сфери обслуговування, технологій та охорони праці*

Одним із актуальних завдань сьогодення є впровадження дистанційних технологій у педагогічний процес. Важливо щоб майбутні фахівці використовували комп'ютерну техніку не тільки під час аудиторних занять, а й у процесі проходження навчальної практики. Навчальна практика дозволяє студентам застосувати вміння й навички роботи з комп'ютером, враховуючи специфіку своєї майбутньої професії.

Проблемами вдосконалення навчальної практики займалися такі науковці, як О. Коберник, Л. Манчуленко, Т. Сорока, Г. Терещук, Ю. Туранов, Л. Хомич та ін.

Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес роботи вчителів загальноосвітніх шкіл частково розкриті в працях, М. Жалдака, Н. Морзе., Ю. Рамського та ін.

Окремі методичні аспекти використання комп'ютерної техніки на уроках технологій, трудового навчання, креслення висвітлені у публікаціях Ю Кулінка, І. Петрицина, В. Сопіги, І. Цідила та ін.

Ми ставимо за мету розкрити окремі особливості використання дистанційних технологій студентами інженерно-педагогічного факультету у процесі проходження навчальної практики.

Педагогічна практика студентів передбачає такі види діяльності :

- навчальна (проведення уроків і позакласних заходів);
- організаційно-методична (розробка та виготовлення дидактичних матеріалів, наочних посібників, методичний аналіз уроків, ознайомлення з методичною роботою вчителів трудового навчання та креслення, ведення та оформлення документації (індивідуального плану, щоденника, звіту тощо));
- дослідницька (виконання навчально-дослідних завдань із проблем трудової підготовки);
- виховна (організація та проведення виховних заходів, складання психолого-педагогічної характеристики учня та класу) [2, с. 33–34].

Вважаємо, що в усіх вище перелічених видах діяльності використання студентами дистанційних технологій залежить від таких чинників:

- знання та вміння з дистанційних технологій;
- психолого-педагогічна підготовка студентів;
- знання студентів з фахових предметів;
- матеріально-технічна база практики;
- співпраця студентів із адміністрацією бази практики;
- рекомендації методистів педагогічної практики.

Існують різні підходи до класифікації дистанційних технологій (за призначенням, за технічними характеристиками, за ступенем захисту тощо). Ми вважаємо, що основні комп'ютерні програми, які використовують студенти під час практики можна умовно розділити на таких два блоки:

- організаційно-підготовчі (програми, які використовують для підготовки до занять, пошуку інформації, оформлення звітів практики тощо);
- навчально-методичні (програми, що використовують безпосередньо на базах практики).

Поділ програм на цих два блоки є досить умовний, адже низка програм може використовуватись як для організаційно-підготовчої роботи так і для навчально-методичної. Однак, вважаємо, що така систематизація дає змогу зосередитися на пошуку та раціональному використанні програмного забезпечення в залежності від виду діяльності практиканта в конкретний момент.

На нашу думку навчально-методичні програми варто класифікувати аналогічно до підходу Ю. Кулінки (у системі педагогічного ланцюга «теорія-практика-контроль»):

- демонстраційні (програми, що дають можливість ілюструвати навчальний матеріал за допомогою статичних та динамічних зображень);
- навчально-тренувальні (засоби програмного моделювання, що призначенні для формування, усвідомлення та закріплення знань умінь і навичок);
- контролюючі (призначення для поточного та підсумкового контролю знань учнів);
- комбіновані (можуть містити усі зазначені вище можливості) [1, с. 193-194].

Щодо педагогічної практики то для підвищення її результативності слід рекомендувати студентам проводити заняття у школі з використанням демонстраційних, навчально-тренувальних, контролюючих і комбінованих програмних засобів. Для унаочнення своїх досягнень, студентам варто робити звіти практики не тільки у паперовому вигляді, а й у формі презентацій статичних та динамічних зображень за допомогою комп'ютерної техніки.

Список використаних джерел

1. Кулінка Ю. Педагогічний концепт використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі методичної підготовки майбутніх учителів технологій. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2014. № 1. С. 189–194.
2. Туранов Ю.О. Понятишин В.В., Сорока Т.П. Виробнича педагогічна практика студентів спеціальності «Технологічна освіта»: методичні рекомендації. Тернопіль: Вид-во Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка, 2014. 140 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ГАЛУЗІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Ірина Луцик,
доцент кафедри комп'ютерних технологій
Михайло Ожга,
викладач кафедри комп'ютерних технологій
Володимир Рак,
доцент кафедри комп'ютерних технологій*

Систематичність навчального процесу у вищому навчальному закладі ґрунтується на поєднанні теоретичної та практичної підготовки з метою оволодіння студентами необхідними фаховими компетентностями, що забезпечить їх конкурентноздатність на ринку праці. Здебільшого, базові знання здобуваються в умовах аудиторної та самостійної роботи. Проте, невід'ємним елементом фахової підготовки є проходження студентами різних видів практик, зокрема й технологічної. Практика, як елемент навчального процесу, проводиться з метою закріплення та розширення знань, отриманих студентами в навчальному закладі, набуття необхідних практичних навичок роботи за спеціальністю.

Згідно освітніх програм підготовки майбутніх фахівців професійної освіти галузі цифрових технологій передбачено декілька технологічних практик. Здобуваючи нові фахові знання і навички в університеті, щороку студенти також проходять практику в установах та організаціях, що дає їм можливість випробувати себе у різних напрямках ІТ галузі.

З метою підвищення мотивації студентів до проходження технологічної практики, студенту надається право вибору бази практики з переліку підприємств, з якими вже закладені відповідні угоди. Також надається можливість самому запропонувати місце проходження практики, адже на сьогоднішній день багато студентів, що навчаються за ІТ-напрямами вже в процесі навчання починають працювати за спеціальністю.

Технологічна практика як складова компонента освітньої програми дозволяє сформувати як загальні так і фахові компетентності, що передбачені стандартом професійної освіти. Зокрема, під час практики розвиваються та вдосконалюються навички відбирати та систематизувати інформацію в рамках поставлених перед завдань; застосовувати отримані знання в реальних умовах виробництва та навчального процесу; вивчати нові технології та обладнання, які використовуються під час конкретного виду діяльності.

Дуже важливим також є те, що в процесі практики студенти розвивають навички роботи у колективі та здійснюють самоконтроль власної діяльності в процесі оформлення звітної документації. Тому процес проходження практики регламентується із чітко зазначеними правилами та вимогами. У період практики студент повинен:

- отримати інструктаж з техніки безпеки на робочому місці, вивчити правила охорони праці;
- виконувати завдання, що передбачені змістом практики, а також завдання керівника практики від організації;
- дотримуватися діючих на підприємстві правил внутрішнього розпорядку;
- відповідати за виконувану роботу і її результати на рівні з штатними працівниками;
- активно впроваджувати прогресивні методи роботи;
- брати участь у виробничих нарадах і суспільному житті колективу.

З метою закріплення отриманих навиків та для оцінювання результатів проходження технологічної практики здійснюється процедура її захисту. По закінченні терміну її проходження організовується підсумкова конференція, на якій студенти звітують про результати проходження технологічної практики.

Звітними документами, які готують студенти до захисту практики, є: характеристика практиканта від керівника організації, в якій проходить практика; пояснювальна записка з описом виконаних індивідуальних завдань; список використаних джерел; додатки (фото- відеозвіти тощо); щоденник. Процедура захисту відбувається із демонструванням презентації, де представлені основні результати технологічної практики.

Оцінювання результатів проходження практики здійснюється на основі урахування виконуваних обов'язків практиканта в період практики, характеристики керівника, оформлення звітної документації та презентації.

Захист практики дає можливість корекції технологічних завдань практики та вибору місця її проходження, адже студенти у процесі захисту висловлюють свої побажання і пропозиції щодо вдосконалення організації та проведення практики і навчального процесу.

Таким чином, технологічна практика як обов'язкова складова компонента професійної підготовки майбутніх фахівців цифрових технологій дозволяє отримати цінний практичний досвід на основі набутих теоретичних знань безпосередньо у виробничих умовах, що відповідає сучасним вимогам роботодавців.

ПЕРСПЕКТИВНА МЕРЕЖА БАЗ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 242 ТУРИЗМ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

*Сергій Задворний,
викладач кафедри географії України і туризму*

Сучасні виклики які постали перед сферою вищої освіти України вимагають змін у підходах до організації освітнього процесу загалом, та практичної підготовки зокрема. Ковідні та постковідні реалії, режим воєнного стану, важливість безпекового аспекту загострили необхідність розробки різноманітних гнучких варіантів та можливостей здійснення практичної підготовки здобувачів. Одним із таких напрямків є можливість проходження практичної підготовки на відповідних базах, які розташовуються за місцем проживання здобувачів.

Для майбутнього туризмознавця управлінська компетентність є ключовим фактором власної кар'єрної реалізації і як наслідок, забезпечення розвитку туристичної сфери в цілому. Процес завершального набуття та вдосконалення управлінської компетентності відбувається під час здобуття освітнього ступеня «магістр» на другому (магістерському) рівні вищої освіти за освітньо-професійними програмами підготовки. На цьому етапі значна частина освітніх компонентів мають відповідне спрямування, що згодом має бути закріплене в рамках управлінської практики. Підтвердженням необхідності цього є те, що Стандарт вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм для другого (магістерського) рівня вищої освіти (далі – Стандарт) передбачає працевлаштування випускників в установах, закладах, підприємствах різних форм власності та їх об'єднаннях, в органах публічного управління туризмом різних рівнів [4].

Можливість проходження управлінської підготовки за місцем проживання за спеціальністю «Туризм» посприяла реформа територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні (2014-2020 рр.). У руслі цього процесу новоутворені територіальні громади розпочали провадити активну діяльність із забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку, де одним із елементів є туристична галузь. Це відповідно вимагало створення структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, які б здійснювали регулювання туристичної діяльності та забезпечували б реалізацію основних напрямків державної туристичної політики. Окрім цього, важливим доповненням у процесі забезпечення управління розвитку туризму на локальному рівні вважається наявність

туристично-інформаційного центру, у якому сконцентровано інформаційні, організаційні та консультаційні функції. Наявність цих двох складових у громаді відкриває можливість проходження управлінської практики за спеціальністю 242 Туризм. Внаслідок цього формується розгалужена мережа баз практик на локальному рівні кожного з обласних регіонів.

Готовність до проходження управлінської підготовки, в тому числі й на локальному рівні, забезпечується реалізацією освітніх компонентів даного спрямування в рамках теоретичного навчання. Тут серед навчальних дисциплін обов'язкового характеру та вільного вибору здобувача можна відзначити «Управління персоналом», «Корпоративне управління», «Управління регіональним розвитком туризму», «Управління DESTИНАЦІЯМИ», «Управління туристичним підприємством», «Антикризове управління в туризмі», «Інноваційні форми розвитку туризму» та інші.

Ці освітні компоненти разом із управлінсько-практичним елементом підготовки відповідають програмним результатам навчання, які викладені у Стандарті, а саме:

- проводити аналіз геопросторової організації туристичного процесу, проектувати його стратегічний розвиток на засадах сталості;
- аналізувати та оцінювати діяльність суб'єктів туристичного ринку, планувати результати їх стратегічного розвитку;
- управляти процесами в суб'єктах індустрії туризму та рекреації на різних ієрархічних рівнях, які є складними, непередбачуваними і потребують нових стратегічних підходів;
- розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності;
- приймати ефективні рішення у сфері туризму та рекреації щодо розв'язання широкого кола проблем, зокрема безпеки і якості туристичного обслуговування;
- аналізувати, формулювати і реалізовувати національну та регіональну туристичну політику, вдосконалювати механізми управління туристичними DESTИНАЦІЯМИ на національному, регіональному та локальному рівнях [4].

За допомогою аналізу офіційних веб-сайтів територіальних громад Тернопільської області нами виокремлено ключові бази практичної підготовки (Табл. 1).

Мережа баз практик для управлінської підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 242 Туризм у територіальних громадах Тернопільської області

№ п/п	Територіальна громада	Тип громади	Структурний підрозділ виконавчого органу місцевого самоврядування	Наявність ТЩу
<i>Кременецький район</i>				
1	Борсуківська	сільська	Відділ освіти, охорони здоров'я, культури, <i>туризму</i> , молоді та спорту	–
2	Велико-дедеркальська	сільська	Відділ освіти, сім'ї, молоді, спорту, культури і <i>туризму</i>	–
3	Кременецька	міська	Відділ культури і <i>туризму</i>	+
4	Шумська	міська	Управління освіти, культури, молоді, спорту та <i>туризму</i>	–
<i>Тернопільський район</i>				
5	Байковецька	сільська	Відділ культури, <i>туризму</i> , молоді та спорту	–
6	Бережанська	міська	Відділ культури, <i>туризму</i> та релігій	+
7	Білецька	сільська	Відділ культури, <i>туризму</i> та охорони культурної спадщини	–
8	Велико-березовицька	селищна	Відділ молоді, спорту, сім'ї та <i>туризму</i>	–
9	Залозецька	селищна	Відділ культури, релігії та <i>туризму</i>	–
10	Збаразька	міська	Відділ <i>туризму</i> та охорони культурної спадщини Управління економіки та залучення інвестицій	+
11	Золотниківська	сільська	Відділ освіти, культури, молоді, спорту та <i>туризму</i>	–
12	Микулинецька	селищна	Відділ освіти, культури, молоді, спорту та <i>туризму</i>	+
13	Нараївська	сільська	Відділ культури, <i>туризму</i> та охорони культурної спадщини	–
14	Підволочиська	селищна	Відділ культури, <i>туризму</i> та з питань діяльності засобів масової	–

			інформації	
15	Підгаєцька	міська	Відділ культури, <i>туризму</i> , молоді та спорту	–
16	Саранчуківська	сільська	Відділ культури, релігій, <i>туризму</i> та спорту	–
17	Скалатська	міська	Відділ культури, туризму і культурної спадщини	–
18	Скориківська	сільська	Відділ культури, <i>туризму</i> , молоді, спорту та з питань соціального обслуговування	–
19	Теребовлянська	міська	Відділ промоції, зв'язків з громадськістю та молодіжної політики	+
20	Тернопільська	міська	Відділ міжнародного співробітництва і <i>туризму</i> Управління стратегічного розвитку міста	+
<i>Чортківський район</i>				
21	Борщівська	міська	Сектор культури та туризму	–
22	Гусятинська	селищна	Відділ культури і туризму	–
23	Заліщицька	міська	Відділ культури, туризму, молоді та спорту	+
24	Іване-Пустенська	сільська	Відділ освіти, сім'ї, молоді, спорту, культури та туризму	–
25	Колиндянська	сільська	Відділ культури, туризму та релігій	–
26	Хоростківська	міська	Відділ культури, туризму та охорони спадщини	+
27	Чортківська	міська	Управління культури, релігії та туризму	+

Складено автором на основі [1] та офіційних веб-сайтів територіальних громад

На основі аналізу встановлено, що проходження управлінської підготовки на базі структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування можливе у 27 із 55 територіальних громад Тернопільської області. Перспективну мережу баз практик формують 12 міських рад (44%), 5 селищних (19%) та 10 сільських (37%). Найбільше можливих баз налічується у Тернопільському районі – 16, а у Чортківському і Кременецькому відповідно 7 і 4. Вважаємо, що за умови доцільності на наявності підписаного договору про

співпрацю між закладом вищої освіти та територіальною громадою можливе використання перелічених вище структурних підрозділів як баз практичної підготовки майбутніх фахівців-туризмознавців.

Загалом, підсумовуючи викладене, варто відзначити, що можливість проходження управлінської практики на локальному рівні відіграватиме лише позитивну роль у сучасних умовах, що сприятиме підвищенню гнучкості освітнього процесу, налагодженню співпраці із стейкхолдерами та набуттю практичних навичок управління розвитку туризмом.

Список використаних джерел

1. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua>.
2. Задворний С. І. Формування управлінської компетентності у майбутніх фахівців сфери туризму Herald pedagogiki. Nauka i praktyka: Warszawa: Wydawca: Sp.z o.o. "Diamond trading tour", 2019. №50. С. 76-78.
3. Закон України Про туризм. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/02/21/242-Turyzm-mahistr-21.02.22-1.pdf>.

ВІДПОЧИНКОВИЙ ТАБІР ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРИ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ЛІТНЬОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

*Валентина Матіяш,
доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти*

Вітчизняні традиції літнього табірної відпочинку орієнтують педагогічну громадськість на зміцнення здоров'я дітей, їх фізичних сил, збагачення новими знаннями, розвиток творчого потенціалу.

На сучасному етапі окреслюються чіткі тенденції таборової організації відпочинку школярів – розширення мережі літніх оздоровчих закладів, виникнення їх нових типів, врахування регіональних виховних можливостей та поєднання з раціональними ідеями та традиціями педагогіки літнього відпочинку.

Реальні політичні та економічні умови, динамічні зміни соціуму спонукають до перегляду проблеми педагогіки літнього відпочинку дітей, постійного оновлення змісту і форм виховання в літніх оздоровчих закладах.

Проблему виховної діяльності у літніх таборах відпочинку у різний час вивчали такі науковці – В. Бутова, А. Волкова, О. Газман, М. Євтух, Л. Малафій, М. Наказний, Л. Пундик, О. Сергійчук, М. Сидоренко, М. Соя, Н. Онищенко, О. Філоненко, О. Яковлева [2, 3, 4, 5]. Наукові доробки вищевказаних дослідників мають велике теоретичне та практичне значення, однак не вичерпують її повністю. При цьому виникає потреба нового наукового підходу до її розробки з урахуванням умов, у яких перебуває наше суспільство і освіта зокрема.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка має досвід організації і функціонування літнього табору відпочинку нового типу. Це відпочинковий табір «Промінчик» для молодших школярів при педагогічному університеті. Організація такого табору – це можливість у неформальному середовищі сформувати творчу діалогову спільність дітей і дорослих на основі партнерської взаємодії.

Зауважимо, ми максимально враховували потенційні можливості науково-технічної та навчально-методичної бази педагогічного університету, які у значній мірі сприяли здійсненню таких функцій літнього табору відпочинку при педагогічному університеті, а саме: соціальної, комунікативної, розвивально-освітньої, дозвілєвої та профорієнтаційної.

У літньому таборі відпочинку формується нова дитячо-доросла спільнота, яка складається із дітей різного віку, педагогів-організаторів(студентів-

практикантів), викладачів університету (кураторів табору та методистів) і батьків. Суттєвим моментом, на нашу думку, є те, що студенту-практиканту не доводиться адаптуватись до нової табірної дійсності. Між тим, структура табору типова. Кожен дитячий загін є різновіковою групою та має свою назву, девіз, емблему, пісню. Реалізації завдань виховного впливу на кожну дитину в таборі допомагають різноманітні форми і методи виховання, режим дня, календар визначних подій, індивідуальна робота, психолого-педагогічна підтримка, навчально-наукові та методчні ресурси педагогічного університету.

Слід відмітити, що організаційні засади виховної роботи представлені в Концепції табору літнього відпочинку при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Основні фактори, що визначають зміст виховної роботи у дитячому таборі з денним перебуванням: вікові і статеві особливості дітей, потреби та інтереси залежно від вікових особливостей вихованців, рівень вихованості, індивідуальні особливості розвитку, особистісні пріоритети вихованців та потенційні можливості табору.

У таборі відпочинку можуть проводитися індивідуальні, групові, колективні заходи, передбачені виховним планом і спрямовані на задоволення всебічного розвитку творчих здібностей і обдарувань дітей. На основі змісту національного виховання, наукових, навчально-методичних можливостей та матеріально-технічної бази різних факультетів педагогічного університету представлені відповідні міні-програми.

Виховна міні-програма «Гра та дозвілля»

Мета: забезпечити можливості для виховання особистості в умовах ігрової та дозвілєвої діяльності, розвивати творче мислення, здібності та нахили дітей.

Очікувані результати: розвиток інтересів та кругозору вихованців, їх пізнавальних якостей, емоційної сфери, організаційних та комунікативних здібностей, рефлексія та самовираження.

Виховна міні-програма «Юні інтелектуали та дослідники»

Мета: розширити науковий світогляд дітей, сприяти розвитку креативного та критичного мислення, сформувати елементарні дослідницькі якості, розвивати потребу у пізнанні, сприяти професійній орієнтації.

Очікувані результати: розвиток пізнавального інтересу вихованців, їх ерудованості та ініціативи, розвиток навичок самопізнання, самовизначення, самореалізації, самооцінки.

Виховна міні-програма «У гармонії з природою»

Мета: поглибити та розширити знання дітей про природу та взаємозв'язки у ній, взаємодію і взаємовплив людини і природи, формування уміння і навичок екологічно доцільної поведінки і дозвілля в умовах табору.

Очікувані результати: усвідомлення краси природи як унікального явища, її функцій у житті людини, усвідомлення гармонії співіснування людини та природи, відповідального ставлення до неї.

Виховна міні-програма «Я обираю спорт та здоров'я»

Мета: пропагувати здоровий спосіб життя, залучати до занять фізкультурою та спортом, формувати усвідомлення ролі фізичної досконалості у гармонійному розвитку особистості, виховувати відповідальне ставлення до свого здоров'я.

Очікувані результати: знання та навички здорового способу життя, прагнення бути фізично здоровою людиною.

Виховна міні-програма «Перлини мистецтва»

Мета: залучення дітей до світу прекрасного (музика, театр, образотворче мистецтво, художнє слово, дизайн, технічна творчість), розвиток творчого потенціалу дітей, створення умов для творчої життєдіяльності вихованців.

Очікувані результати: розвиток здібностей сприймати красу, оцінювати її, розвиток естетичних смаків та творчих нахилів дітей.

Виховна міні-програма «Моя маленька та велика Батьківщина»

Мета : залучення вихованців до активного вивчення географічної історії та національно-культурних надбань рідного краю, виховання громадських якостей, патріотизму, любові та шани до Батьківщини.

Очікувані результати: пізнання історичного та географічного середовища, в якому проживає дитина.

Міні-програма виховної роботи «Усі професії потрібні, усі професії важливі».

Мета: розширити знання вихованців про значущість і красу різних професій, трудові дії та знаряддя праці, поглибити у дітей усвідомлення того, що добробут нашої країни і всіх громадян примножується працею представників різних професій; виховувати почуття поваги до трудівників та прагнення сумлінно працювати.

Очікувані результати:

позитивне ставлення до різних видів трудової діяльності, дбайливе ставлення до результатів людської праці, розвиток інтересу до пізнання своєї

особистості, формування ціннісних професійних мотивацій, прагнення і здатність співпрацювати в спільній діяльності.

Отже, літній табір відпочинку при педагогічному університеті – інноваційна та контрольована програма для молодших школярів, яка має на меті організацію виховного простору з метою повноцінного відпочинку дітей, розвитку особистості кожної дитини і її соціальної адаптації.

Список використаних джерел

1. Методика роботи в літньому оздоровчому таборі: Навчальний посібник / Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солова. К.: ІЗМН, 1997.
2. Наказний М.О. Проектування діяльності літнього оздоровчого закладу: теорія і технологія. За ред. С.О. Сисоєвої. Дніпропетровськ, 2010. 183 с.
3. Соя М. Педагогіка дитячого оздоровчого табору. Івано-Франківськ, 1997. 60 с.
4. Філоненко О.С. Особливості соціалізації дитини в умовах літнього оздоровчого закладу. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2012. С.311-316.
5. Яковлева О.П. До джерел педагогічної майстерності: практика в ЛОТ. Вінниця, 1998.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-АКТОРІВ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

*Світлана Матвійшин,
асистент кафедри театрального мистецтва*

Мистецтво театру, пропонуючи різноманітні версії і сценарії людської поведінки, створює потенціал для вибору або установку для більш гнучкого адаптивного, відповідно до умов, стилю поведінки, допомагаючи пристосовуватися до такої часто незрозумілої нової соціальної реальності, власне, виконуючи адаптивну соціально-реабілітаційну, оновлюючу функцію, як і інші соціальні інститути. Однак пристосовуватись до нових, часто незрозумілих умов доводиться і самим акторам.

Одним з найважливіших етапів підготовки майбутніх акторів є Практика. Цей вид навчальних занять, безпосередньо орієнтований на професійно-практичну підготовку акторів, закріплює знання і вміння та навички, набуті студентами в процесі опрацювання теоретичних курсів, сприяє комплексному формуванню загальних і професійних компетентностей студентів.

Студенти кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка проходять практику на базі Тернопільського академічного обласного українського театру імені Т.Г.Шевченка. Співпраця двох закладів дає можливість як теоретично так і практично підготувати майбутніх акторів до професійної діяльності. Про таких акторів мріяв Лесь Курбас: «Це буде розумний арлекін. Стільки ж саме освічений, що й митці інших мистецтв, який буде себе вільно почувати в тій сфері виїмкового відчуття і думання, з якої народиться мистецтво ХХ століття. Котрий остаточно зможе переконати освіченого сучасного глядача» [1, 42].

Під час Практики студенти повинні проявляти самостійність, ініціативу, наполегливість і в той же час високий рівень творчого підходу, напрацьовувати навички комунікативного спілкування в колективі.

Практика реалізується у формі залучення студентів до театральних вистав як у масових сценах (на молодших курсах), так і до втілення ролей першого та другого плану (на старших курсах).

Під час Практики відбувається поетапне засвоєння комплексу професійних умінь та навичок, послідовне оволодіння усіма професійними функціями фахівця. З кожним семестром ускладнюються завдання Практики: розширюється спектр ролей і видів діяльності, у які включається студент,

збільшується об'єм і ускладнюється зміст цієї діяльності, яка від курсу до курсу стає все ближчою до роботи актора-професіонала.

Знайомство з роботою усієї структури театру дає можливість студентам глибше зрозуміти специфіку професії. Студентоцентроване навчання спонукає до врахування інтересів та потреб студентів через вибір завдань у рамках практики. Взаємовідносини між студентом та викладачем-методистом у ході практики базуються на принципах довіри і партнерства. Саме такі умови сприяють тому, що в ході практики проявляється взаємна відповідальність за її результати, а не залежність студентів від керівника.

Список використаних джерел

1. Лесь Курбас. Театральний лист // Молодий театр: Генеза. Завдання. Шляхи / Упорядн., авт. виступ. ст. М.Г. Лабінський. Київ: Мистецтво, 1991. 320 с.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ДОСВІД ПРОЕКТУ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ «ШКІЛЬНИЙ ВЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ»

Людмила Бабій,

доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Тетяна Кондратьєва,

доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Практична підготовка фахівців будь-якої галузі посідає чільне місце у навчальному процесі, адже головна мета вищої освіти – здобуття професії, яка визначатиме роль індивіда у суспільстві, його здатність впливати на процеси, що сприяють розбудові та розвитку держави. Є очевидним факт, що сучасне українське суспільство у різних галузях гостро відчуває потребу кадрів, які мають добру іншомовну підготовку, адже активні процеси Євроінтеграції та глобалізації диктують нові виклики на ринку праці. Відтак, особливо актуальним сьогодні вважаємо проблему якісної підготовки вчителя англійської мови.

Починаючи з вересня 2017 року на факультеті іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка триває імплементація проекту Британської ради «Шкільний вчитель нового покоління» (PRESETT project New Generation School Teacher). Ключовими принципами цього проекту є студенто центрованість, навчальна автономія, і найголовніше, – навчання через практикування. Курс методики навчання іноземних мов на факультеті займає 6 семестрів і передбачає щотижневі сесії, які тривають 6-8 академічних годин. Викладачі відмовилися від традиційного формату лекцій, семінарів чи практичних пар. Визначальною формою організації навчання є власне сесії, або ж майстеркласи. Студенти вже з першого заняття і впродовж усього курсу мають можливість спробувати себе у ролі вчителя. Переважають групові види роботи, проекти, аналіз кейсів, розробка і апробація міні-уроків з акцентами на теми, які вивчаються на певному етапі.

Програмою, яку запропонували розробники проекту, передбачено 17 кредитів шкільної практики, що розділена на 3 основних етапи. На кожному етапі студенти виконують різні ролі. Так, власне, вже з 2 курсу студенти відвідують школу у функції спостерігачів (Observer). Починається діагностична практика, метою якої є вивчення досвіду практикуючих педагогів.

Важливо зазначити, що до кожного етапу чи теми курсу розроблено спеціальні завдання, які слід виконувати під час спостереження за уроками

англійської мови у школі. Зокрема, студенти на цьому етапі повинні зосередитися на наступних пунктах:

- спостереження за роботою та розподілом ролей між учнями та вчителем з наступним заповненням листків-анкет;
- спостереження за впливом психолого-педагогічних факторів на процес навчання іноземної мови;
- аналіз матеріалів та засобів навчання іноземної мови;
- аналіз форм роботи з матеріалами;
- спостереження за методами, які вчителі використовують під час навчання іноземної мови;
- визначення ролі вчителя у заохоченні учнів до автономної позакласної навчальної роботи;
- забезпечення ресурсами для самостійної роботи;
- аналіз методів та прийомів презентації та закріплення граматичного матеріалу, вибору підходу до навчання граматики (дедукційний/індукційний);
- спостереження за розвитком навчальних стратегій учнів;
- аналіз методів та прийомів презентації та закріплення лексичного матеріалу;
- спостереження та аналіз способів інтеракції між учнями та вчителем, застосування різних форм роботи з класом;
- вибір комунікативних стратегій, співвідношення мовлення вчителя та учнів;
- імплементацією учне-центрованого навчання.

Впродовж усього курсу студенти збирають професійне портфоліо і обов'язково додають до нього звіти про педагогічну практику у школі.

Наступним етапом є проходження практики у ролі асистента вчителя (Assistant teacher), оскільки у 5 та 6 навчальному семестрі студенти від ролі спостерігача поступово переходять до виконання завдань як помічники вчителя. Навчальні модулі сфокусовані на опрацюванні таких тем, як мовленнєві уміння навчання сприймання на слух, мовленнєві уміння навчання усного продукування та взаємодії, мовленнєві уміння навчання зорового сприймання, мовленнєві уміння навчання продукування та взаємодії писемного, тобто студенти опановують вміння для навчання усіх мовленнєвих аспектів.

Під час проходження практики у ролі асистента вчителя студенти виконують завдання на спостереження, вчать планувати уроки разом зі вчителем-ментором, розробляти матеріали для навчання слухання, читання, говоріння та письма, вивчають досвід вчителя, пов'язаний з аналізом помилок, які допускають учні та роботою над помилками, оцінюванням та підготовкою

тестів, а також мають можливість проводити частину уроку, сфокусовуючись на розвитку продуктивних та репродуктивних навичок учнів.

Завершальний етап – це виробнича педагогічна практика. Маючи ґрунтовну теоретичну та практичну підготовку, налагоджену співпрацю з вчителями, з якими вони мали можливість працювати впродовж попередніх семестрів, студенти направляються у заклади середньої освіти для проходження практики, яка триває 6 тижнів та охоплює 6 кредитів. Протягом цього періоду студенти виконують обов'язки класних керівників, самостійно планують уроки, пишуть конспекти та розробляють матеріали для навчання. Отже, вони повністю беруть на себе повноваження вчителя (Teacher).

Варто відмітити, що проект «Шкільний вчитель нового покоління» відповідає новим стандартам, запровадженим НАЗЯВО, зокрема аспекту, який стосується педагогічної практики. Адже відповідно до рекомендацій міністерства освіти і науки України на педагогічну практичну відводиться 17 кредитів.

Зазначимо, що проект втілюється на факультеті іноземних мов понад п'ять років, а отже вже маємо дипломованих спеціалістів, які навчалися за цією програмою і розпочали свою професійну діяльність за фахом. Як свідчить досвід, ці студенти демонструють високий рівень практичних умінь і є цілком конкурентоспроможними на ринку праці навіть без великого трудового стажу. Адже практична підготовка, яку вони отримали під час навчання в університеті, забезпечує їм достатній рівень професійних компетентностей, які дозволяють їм впевнено почуватися з учнями у школі, імплементувати нові сучасні методики та підходи до навчання англійської мови суголосно із пріоритетами Нової Української Школи, а отже змінювати систему викладання іноземної мови в загальноосвітній школі.

Список використаних джерел

1. Ресурс MOODLE: English Language Teaching Methodology: <https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=2032>

2. Терещук Г.В., Чайка В.М., Винничук О.Т., Варакута О.М., Нагачевський І.А., Каплун І.Г. Положення «Про педагогічну практику студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка» / Відпов. за вип. Г.В.Терещук. – Тернопіль: ТНПУ, 2007. – 40 с.

3. Типова програма “Методика навчання англійської мови” Освітній ступінь бакалавра // <https://ngschoolteacher.wixsite.com/ngscht/core-curriculum-1>

4. Типова програма «Методика навчання англійської мови». Освітній ступінь бакалавра. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 126 с.
https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/typova_programa_metodyka_navchannya_angliyskoyi_movy_1.pdf

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ДРУГОМУ РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Надія Дробик,
декан хіміко-біологічного факультету
Алла Степанюк,
професор кафедри загальної біології та методики навчання природничих
дисциплін
Наталія Міщук,
доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих
дисциплін
Галина Жирська,
доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих
дисциплін
Любов Барна,
доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих
дисциплін*

Трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній освіті, перш за все, пов'язані із завданнями переходу України до демократичного, правового суспільства, ринкової економіки; необхідністю подолання небезпеки відставання України від світових тенденцій економічного й суспільного розвитку. Тому освітня політика стає визначальним інструментом забезпечення функціонування прав і свобод особистості, підвищення темпів соціально-економічного розвитку й гуманізації суспільства.

Забезпечення якості освіти розглядається нині одним із основних інструментів реагування на сучасні виклики та вирішення означених проблем, засобом встановлення взаємного довір'я та підвищення прозорості при підтримці різноманітності національних освітніх систем. В умовах інтеграції України в єдиний європейський освітній простір вітчизняні заклади вищої освіти мають адаптуватися до Європейської мережі забезпечення якості (ENQA) [1, с. 1016].

Як відомо, проблема якості освіти виникла разом із самим феноменом, проте поняття якості освіти було остаточно сформулювало тільки у ХХ ст. Сучасне розуміння якості освіти науковці пов'язують з досягненням якості засвоєних знань, якості навчання й виховання, компетентностей, підвищенням рівня розвитку здібностей особистості, готовністю здобувача освіти до життя в соціумі. Таке розмаїття визначень якості освіти можна пояснити тим, що сама категорія «якість» пов'язується з буттям предмета. Тому провідним у тут стає

власне сама освіта, яка розуміється як процес виховання й навчання, а також як конкретний результат накопичення особистістю певних знань, навичок, досвіду й системи цінностей. Освіта як процес та як результат трансформуються під впливом змін цілей суспільства, рівня його соціально-економічного розвитку й провідної системи цінностей. Саме тому змінюється й розуміння якості освіти, яке потрібне суспільству та його членам у конкретний період.

В сучасній українській педагогічній науці якість освіти розглядається як сукупність професійних знань і вмінь, завдяки яким кожен індивід: може максимально реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал; ефективно пристосовуватись до швидкоплинних змін на ринку праці; оптимально використовувати накопичений освітній капітал в умовах кардинальних світоглядних змін. При цьому науковці стверджуються, що якість вищої освіти не завжди можна виміряти кількісними показниками, але все ж вона потребує більш чітких конструктів. Саме це положення стало визначальним у визначенні **мети** нашого дослідження. А саме: описати механізм дослідження якості змісту педагогічної практики здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти на прикладі ОПП Середня освіта (Природничі науки)

Проведений аналіз літературних джерел засвідчив, що проблема якості освіти досліджена на різних рівнях: європейського виміру (О. Бражник, В. Кремень, В. Білокопитов, Г. Козлакова, К. Корсак, М. Кісіль, С. Ніколаєнко, А. Похресник, М. Згуровський, С. Бін, П. Волш, Д. Вудхауз, Б. Кеєм, А. Маршал, Б. Неткова та ін.); державному і регіональному (В. Кремінь, І. Вакарчук, В. Луговий та ін.). Загальні проблеми забезпечення якості освіти досліджували А. Загородній, Ю. Захаров, Л. Кайдалова, К. Корсак, С. Ніколаєнко, А. Павленко, Г. Степенко, С. Шевченко та ін. Процеси глобалізації, інтернаціоналізації, розвитку європейського виміру вищої освіти аналізують А. Сбруєва, С. Семенов, А. Семенова, В. Тітарчук та ін. Проблема інституційного забезпечення якості освіти частково охарактеризовано у дослідженнях А. Степанюк та В. Грубінка [2].

Нами встановлено, що якість освіти є одним із найважливіших показників, за яким у міжнародній практиці прийнято визначати результативність освітньої і науково-технічної діяльності держави, ефективність управління нею та її інтелектуальний і науково-технічний рівень. Це також комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави.

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG), які, у свою чергу, ґрунтуються на таких основних принципах: зацікавленість студентів і

роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти; ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність; система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань. При цьому, завдання забезпечення якості вищої освіти є багатоплановими і передбачають:

- наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо);
- організацію навчального процесу, що найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки та освіти;
- контроль освітньої діяльності вищого навчального закладу та якості підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях: рівні вищого навчального закладу, державному та міжнародному рівнях [1].

Наше дослідження стосується саме проблеми організації навчального процесу, що найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки та освіти. При його розробці ми базувались на результатах нашого дослідження щодо ідей американського досвіду з підготовки майбутніх учителів природничих наук [5]. При цьому, якість освіти ми тлумачимо як інтегральну категорію, яка органічно поєднує якісну реалізацію всіх складників навчально-виховного процесу та якість визначених результатів освіти, які відображають інтереси всіх зацікавлених суб'єктів.

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.15 Середня освіта (Природничі науки) розроблена відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Положення про організацію та проведення практик студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка» від 27.09.2017 року, освітньо-професійної програми 014. Середня освіта (Природничі науки). Особливості організації та змісту педагогічної практики висвітлені у нашій попередній публікації [3].

При розробці інструментарію визначення якості змісту педагогічної практики ми вважаємо також за доцільне враховувати рівні конструювання змісту освіти (загальнотеоретичного уявлення, рівень навчального матеріалу, навчального предмета, педагогічної діяльності та особистісного надбання). Звичайно, механізм визначення якості на усіх цих рівнях різний. Зупинимось на рівні педагогічної діяльності, який дозволяє забезпечити суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу, встановивши зворотній зв'язок із

здобувачами освіти.

На нашу думку, найбільш значимий результат для вдосконалення програми практики може надати проведення ранжування програмних результатів проходження педагогічної практики за значимістю для особистісного професійного зростання здобувача освіти, а також самоаналіз рівня сформованості компетентностей, формування яких, крім усіх інших навчальних дисциплін, передбачено і завданнями педагогічної практики.

З метою отримання від здобувачів освіти об'єктивних емпіричних матеріалів (даних) для виявлення напрямів вдосконалення змісту і структури педагогічної практики, студентам пропонували після її завершення виконати, приміром, завдання 1.

Завдання 1. Згідно вимог програми вашої практики, після її завершення, у вас повинні були сформовані певні компетентності. Проранжуйте їх за значимістю (на вашу думку) для професійної діяльності вчителя. В таблиці найбільш значимий результат має 14 балів. Проаналізуйте свої особистісні досягнення і оцініть рівень їх сформованості у вас (у балах від 1 до 12).

П	Програмні результати практики	Значимість для проф. діяльності	Рівень сформованості до і після практики	
1	Знання теорії та методики навчання природничих предметів, інноваційних та інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій навчання			
2	Знання змісту і принципів організації освітньої діяльності в ЗЗСО, сутності проектування навчальних програм, підручників, інформаційних і науково-методичних матеріалів			
3	Уміння абстрактно та критично мислити, приймати конструктивні рішення на основі наявних загальнолюдських цінностей, логічних аргументів та перевірених фактів, гармонійного поєднання знань з природничих наук, методики їх навчання та культури педагогічного спілкування.			

4	Уміння працювати в полікультурному середовищі для забезпечення успішної взаємодії у сфері науки та освіти, володіння технологіями усного і писемного спілкування державною та іноземною мовами у професійній діяльності, інформаційними технологіями і критичним ставленням до соціальної інформації			
5	Уміння аналізувати з наукової точки зору фундаментальні онтологічні, гносеологічні, соціальні, культурні, педагогічні та психологічні явища і процеси, використовувати методологію цих сфер знання у різних видах професійної діяльності			
6	Уміння інтегрувати методи емпіричного та теоретичного рівнів пізнання в освітньому процесі, застосувати припущення, гіпотези, теорії та концепції на рівні, необхідному для вирішення науково-дослідних завдань та проблем діяльності вчителя природничих наук, фізики, хімії, біології			
7	Уміння застосовувати методи природничих та педагогічних наук, сучасні цифрові технології та пристрої для розв'язання природничо-наукових та освітніх проблем, створення інформаційних продуктів та методикою їх використання у шкільній практиці.			
8	Уміння конструювати моделі явищ та процесів природних та освітніх систем, проводити фізичні, хімічні, біологічні та педагогічні дослідження, аналізувати результати та прогнозувати наслідки відповідних дій			
9	Уміння виконувати функції сучасного вчителя: ментора, тьютора, модератора, фасилітатора, коуча, консультувати суб'єктів педагогічного впливу (учнів, батьків, громаду) щодо освітніх проблем, стратегії сталого розвитку людства, популяризації			

	природничої освіти.			
10	Уміння застосовувати здобуті компетентності в широкому діапазоні можливих місць працевлаштування та повсякденному житті, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури			
11	Уміння застосовувати м'які навички (soft skills) та їх формувати в школярів у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.			
1	Уміння актуалізувати власний потенціал, проектувати та реалізувати індивідуальні освітні траєкторії особистісного зростання			
	Уміння адаптуватись та діяти в новій ситуації, діагностувати власні стани та почуття для забезпечення ефективної та безпечної професійної діяльності, збереження власного здоров'я та здоров'я інших, генерувати нові ідеї, оцінювати результати своєї праці			
14	Соціальна активність, відповідальність за стан довкілля та суспільства, толерантне ставлення до різних думок і поглядів в умовах полікультурного середовища, дотримуватись морально-етичних аспектів професійної діяльності, академічної доброчесності.			

Приклади завдань на рефлексію власної діяльності, діяльності колег та вчителів наведені у нашій публікації [4]. На даний час, на хіміко-біологічному факультеті відбувається нагромадження емпіричних матеріалів. В подальшому вони будуть аналізуватися і складуть основу для прийняття виважених рішень щодо вдосконалення змісту та структури як педагогічної практики, так і освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Степанюк А.В., Грубінко В.В. Педагогічні умови забезпечення якості освітньої діяльності вищого навчального закладу на інституційному рівні. *SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS 2015* (Humanitary sciences: 6. Pedagogy). Vol. 2 (20 February 2015). Vienna (Austria): Publishing Center of The International Scientific Association «Science & Genesis», Prague, Czech Republic, 2015. P. 33–39.
3. Степанюк А. В., Міщук Н. Й., Жирська Г. Я., Барна Л. С. Особливості організації та змісту педагогічної практики здобувачів вищої освіти за програмою 014 Середня освіта «Природничі науки». *Сучасні тенденції та шляхи вдосконалення практичної підготовки* : матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2021. С. 16-25.
4. Степанюк А., Гладюк М. Міщук Н., Жирська Г., Барна Л. Індивідуальна освітня траєкторія магістрів на науково-педагогічній практиці: посібник. Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2018. 48 с.
5. Щур Н., Олендр Т., Степанюк А. Підготовка вчителя природничих наук в умовах неперервної педагогічної освіти в США: монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 266 с.

ЗМІСТ

Кузишин А. СВІТОГЛЯДНА РОЛЬ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ В ХОДІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	3
Каплун І. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗВО ТНПУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
Генсерук Г., Бойко М. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	9
Шандригось В., Ладика П. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	12
Турко О. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	16
Заваринська І. РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ПОЛОНІСТА (КРИЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ)	19
Шенітчак В., Дячук Н. ВІДБІР ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АВТЕНТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	25
Сопіга В., Соколов Ю. ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАКТИК	30
Луцик І., Ожега М., Рак В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ ГАЛУЗІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	33
Задворний С. ПЕРСПЕКТИВНА МЕРЕЖА БАЗ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 242 ТУРИЗМ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	35
Матіяш В. ВІДПОЧИНКОВИЙ ТАБІР ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРИ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ЛІТНЬОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ	40
Матвійшин С. ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-АКТОРІВ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА	44
Бабій Л. Кондратьєва Т. РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ДОСВІД ПРОЕКТУ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ «ШКІЛЬНИЙ ВЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ»	46
Дробик Н., Степанюк А., Міщук Н., Жирська Г., Барна Л. ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ДРУГОМУ РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

Підписано до друку 13.12.2022.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 80 г/м². Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,2.
Наклад 100 прим. Зам. № 08/20/2-1

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. +38 (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.